

**ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА В СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
СОЦІАЛЬНИХ І ГУМАНІТАРНИХ ПРАВ ЛЮДИНИ:
МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ ТА ШЛЯХИ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ
В УКРАЇНІ**

Прищепя Володимир Володимирович,
аспірант кафедри права та публічного управління
Житомирський державний університет імені Івана Франка,
Купрійчук Василь Михайлович,
доктор наук з державного управління, професор,
професор кафедри права та публічного управління,
Житомирський державний університет імені Івана Франка,
м. Житомир.

На сучасному етапі розвитку людської цивілізації права та свободи людини є найважливішими нематеріальними цінностями для демократичних суспільств. Гідність людини є джерелом її прав і свобод. Права людини базуються на одному: безсумнівна цінність –

людська гідність. Цінність прав людини визнається більшістю членів світового співтовариства, вони обґрунтовані в міжнародному праві як правовий стандарт, до якого повинні прагнути всі держави.

Поштовхом для розробки системи міжнародних стандартів прав людини, започаткованої прийняттям Загальної декларації прав людини в 1948 р., стала гуманітарна катастрофа часів Другої світової війни, коли сталося повне знецінення життя окремої людини

В Україні з її радянським досвідом державного управління, яка задекларувала в Основному Законі себе як соціальну та правову державу, проблема соціального та гуманітарного розвитку була актуальною протягом усього періоду незалежного державотворення. Відповідно і система демократичних цінностей, що включає верховенство права, відповідальність, свободу, справедливість, рівність, солідарність та гідність, в нашій державі перебуває в стадії свого формування [1].

Військова агресія з боку росії суттєво погіршила стан дотримання міжнародних стандартів у забезпеченні прав людини, оскільки ці права та свободи постійно порушуються агресором. Крім того, з уведенням правового режиму воєнного на території України, яким передбачено можливість обмеження конституційних прав і свобод (зокрема права на недоторканість житла, на таємницю листування, телефонних розмов, свободу пересування, вільний вибір місця проживання, права вільно залишати територію України, права на захист від втручання в особисте і сімейне життя та ін.), перед державою постала низка питань щодо удосконалення Національної стратегії у сфері прав людини, пошуку та впровадження дієвих механізмів реалізації цих прав населенням.

Теоретичні засади міжнародних стандартів у сфері забезпечення прав людини ґрунтовно досліджені в роботах С. Головатого, П. Рабіновича, О. Рудневої, Т. Слінько та ін. Державне управління соціальним розвитком та впровадження міжнародних стандартів в соціальну сферу були предметом наукових пошуків Є. Чорної, С. Кошової, К. Бориченко, В. Кострова, А. Рябошапченко тощо. З'явилися перші наукові розвідки щодо забезпечення прав і свобод людини в умовах правового режиму воєнного стану (О.

Славна, І. Толкачова, С. Матвеев). З огляду на це проблема визначення пріоритетів міжнародних стандартів у сфері забезпечення соціальних та гуманітарних прав людини видається актуальною темою для дослідження.

На думку О. М. Руднєвої, міжнародні стандарти захисту прав і свобод людини є універсальними принципами та нормами загального характеру, що встановлюють ідеальні моделі фіксації, реалізації та/або охорони прав людини, є вираження зразкового розуміння та реалізації прав людини, їх власної та інструментальної цінності для держави і суспільства [2, с. 22].

Міжнародними стандартами прав людини визначається, власне, «мінімальний стандарт», вони виступають в якості «мінімально допустимого консенсусу», тобто у міжнародних стандартах прав людини закріплюється не просто перелік назв загальновизнаних прав, а й фіксується їх певний необхідний обсяг, мінімальний рівень, на якому останні мають реалізовуватися.

Виокремлюється низка характерних ознак міжнародного стандарту прав людини, зокрема, універсальність, тобто певний міжнародний стандарт є єдиним для усіх держав, які приєдналися до відповідного міжнародного правового акта, який є джерелом його закріплення. Вимоги, що встановлюються міжнародними стандартами, мають однаковий ступінь імперативності незалежно від того, у якій державі вони застосовуються. В описі до англійського варіанту Загальної декларації прав людини (The Universal Declaration of Human Rights, UDHR) зазначається, що Декларація розроблена як «загальний стандарт досягнень для всіх народів і всіх націй. У ньому вперше викладено основні права людини, які мають бути захищені повсюдно, і його було перекладено понад 500 мовами» [3].

У статті 2 визначено «кожна людина повинна мати всі права і всі свободи, проголошені цією Декларацією, незалежно від раси, кольору шкіри, статі, мови, релігії, політичних або інших переконань, національного чи соціального походження, майнового, станового або іншого становища. Крім того, не повинно проводитися ніякого розрізнення на основі політичного, правового

або міжнародного статусу країни або території, до якої людина належить...» [4].

Часто під терміном «міжнародні стандарти» розуміють стандарти дотримання певною державою положень міжнародних договорів. Іншими словами, у звітних та рекомендаційних документах категорія «міжнародний стандарт» використовується в контексті оцінки рівня розвитку окремих сфер суспільного життя, відповідності засобів правового захисту вимогам, встановленим міжнародно-правовими нормами (для прикладу, Спеціальна доповідь «Стан дотримання Україною міжнародних стандартів у галузі прав і свобод людини» Уповноваженого з прав людини Н. Карпачової на представленні у Верховній Раді України 10 грудня 2008 р.).

Ключова роль у розвитку міжнародних стандартів прав людини належить Організації Об'єднаних Націй. Статут ООН став першим багатостороннім міжнародним договором в історії міжнародних відносин, що заклав підвалини процесу формування загальнолюдських цінностей людства та позначив початок нового етапу в царині охорони прав і свобод людини. Зокрема, параграф «в» ст. 55 Статуту зобов'язує держави розвивати міжнародне співробітництво з метою сприяти «загальній повазі та дотриманню прав людини та основних свобод для всіх, незалежно від раси, статі, мови чи релігії». Таким чином, цей основоположний міжнародний договір закріплює принцип поваги і дотримання людини права в сучасному світовому співтоваристві [5].

О. М. Руднева слушно зауважує про те, що міжнародними стандартами можуть вважатися лише ті принципи та норми міжнародного права прав людини, які відповідають критеріям універсальності, мають загальний характер та стосуються основоположних засад прав людини, у зв'язку з чим вони набувають значення критеріїв, на підставі яких можна робити висновки про рівень цивілізованості, розвиненості, правової культури тієї чи іншої держави [2, с. 21].

Найважливішим у захисті та дотриманні міжнародних стандартів права і свободи людини є наявність та ефективність міжнародних механізмів їх захисту. У тих випадках, коли

державний механізм не може забезпечити реалізацію прав і свобод людини, міжнародне право передбачає можливість застосування міжнародних механізмів з метою забезпечення та захисту прав і свобод людини.

У разі порушення міжнародних стандартів прав людини застосовувані санкції здебільшого мають або політико-юридичний (стосовно обов'язкових приписів), або ж суто політичний (стосовно рекомендаційних приписів) характер. Відповідальність за ухилення від виконання обов'язку чи рекомендації щодо дотримання міжнародних стандартів прав людини покладається виключно на державу [1].

Список використаних джерел:

1. Соціальна і гуманітарна політика. Підручник / [авт. кол. В.П.Трощинський, В.А.Скуратівський, М.В.Кравченко та ін.]; за заг. ред. Ю.В.Ковбасюка, В.П.Трощинського. – К. : НАДУ, 2016 – 792 с.
2. Руднєва О. М. Поняття та ознаки міжнародних стандартів прав і свобод людини. Держава і право. 2010. Вип. 49. С. 17–22.
3. The Universal Declaration of Human Rights / United Nations. URL: <https://www.un.org/en/about-us/universal-declaration-of-human-rights>
4. Загальна декларація прав людини: прийнята і проголошена резолюцією 217 А (III) Генеральної Асамблеї ООН від 10 грудня 1948 року (неофіційний переклад). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text
5. Статут Організації Об'єднаних Націй. URL: <https://unic.un.org/around>